

Міністерство освіти і науки України

ВІСНИК

**КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА**

**КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА
І ПСИХОЛОГІЯ**

В и п у с к 9

Кам'янець-Подільський
„Медобори-2006”
2018

УДК:378.4:376. 1|(477.43)(082)

ББК:74. 3

В54

Рецензенти:

О.П. Глоба – доктор педагогічних наук, професор кафедри ортопедагогіки ортопсихології та реабілітології НПУ ім. М.П. Драгоманова;

С.Д. Яковлєва – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету;

О.М. Вержиховська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри психолого-медико-педагогічних основ корекційної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія

В.І. Бондар, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О.М. Вержиховська, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.В. Гаврилов**, кандидат психологічних наук, доцент (голова редакційної колегії); **Н.С. Гаврилова**, кандидат психологічних наук, доцент; **В.Е. Левицький**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.П. Мілевська**, кандидат педагогічних наук, доцент; **О.І. Дмитрієва**, кандидат педагогічних наук, доцент; **С.П. Миронова**, доктор педагогічних наук, професор (науковий редактор); **О.В. Константи́нів**, кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар); **І.Л. Рудзевич**, кандидат психологічних наук, доцент; **В.М. Синьов**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України; **В.І. Співак**, кандидат психологічних наук, доцент; **М.К. Шеремет**, доктор педагогічних наук, професор.

Друкується за ухвалою Вченої ради

факультету корекційної та соціальної педагогіки і психології

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(протокол №12 від 20 листопада 2018 року)

В54 Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія / за ред. С.П. Миронової, Н.С. Гаврилової – Вип. 9 / Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. – 288 с.

До вісника увійшло праці молодих науковців, студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр», які навчаються за програмою 016 Спеціальна освіта. У них висвітлюються теоретичні та практичні напрацювання при організації навчально-виховної, корекційно-розвивальної, реабілітаційної та абілітаційної роботи з різними групами осіб з особливими освітніми потребами. Також у вісник включені науково-практичні роботи, представлені на II Всеукраїнському форумі (з міжнародною участю) студентів і магістрантів спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Адресується спеціалістам-практикам, студентам, які навчаються за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, батькам, всім кому не байдужа доля осіб з особливими освітніми потребами.

УДК:378. 4:376.1|(477. 43) (082)

ББК:74.3

*Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ
№13865-2839 від 22. 04.2008 р.*

© Автори статей, 2018
© „Медобори-2006”, 2018

Кузьменко О.А.	Типологічні показники рівня сформованості моторних та мовленнєвих ритмічних процесів у дітей дошкільного віку із заїканням та загальним недорозвиненням мовлення, обумовленого підкірковою дизартрією і моторною алалією	142
Литвиненко А.В.	Використання нейродинамічної гімнастики як засобу розвитку нейродинамічних показників психічної діяльності	147
Лісевич О.А., Полетуха Т.В.	Особливості розвитку художньої діяльності у дітей з порушеннями інтелекту	151
Майхрич Ю. С.	Корекція дефектів змішування фонем у дошкільників	154
Макась Е. Ю.	Изучение базовых предпосылок усвоения слоговой структуры слова: нейропсихологический аспект	159
Маковійчук Ю. Ю.	Розвиток відтворюючої уяви у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення	164
Малинич М.В.	Професійне самовизначення: Психологічні особливості у підлітків з розумовою відсталістю	168
Маслак А.О.	Використання методики «лого-батут» як засобу корекції	172
Масляк В.В.	Формування міжособистісного спілкування у першокласників із порушеннями мовлення	175
Микитіна А.І.	Профілактика шкільної дезадаптації молодих школярів з РАС засобами казкотерапії	180
Мискевич Д. А.	Дифференцированный подход в коррекционной работе с детьми раннего возраста с нарушением слуха	185
Міщенко М.С.	Мотивація до подолання мовленнєвих порушень як провідний чинник корекції мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	189
Оксимчук О.Д.	Особливості взаємодії фахівців у реабілітаційній роботі з дітьми з комплексними порушеннями	194
Піменова В.В.	Корекція особистісних якостей у молодших школярів з порушеннями інтелекту на уроках читання	199
Пітра К.В.	Роль асистента вчителя у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі	203
Платоненко Д.С.	Ранняя помощь детям с нарушением слуха: теоретический аспект	208

уверенность в своих силах, повысить интерес к процессу обучения и уровень взаимоотношений в детском коллективе. Также стоит учесть, что дети, имеющие нарушение слуховой функции, зачастую имеют другие сопутствующие нарушения различной степени тяжести, последствия которых необходимо учитывать при группировке детей.

Дифференциация образовательного процесса предоставляет возможности полноценного развития личности и ее творческих способностей, улучшает мотивацию и осознание конечных целей и задач процесса обучения у детей с нарушениями слуха в раннем возрасте. Такой подход позволяет сохранить и обеспечить дальнейшее развитие индивидуальности ребенка, полноценное использование его потенциала развития.

Перспектива исследования. Перспективы нашего исследования мы связываем с изучением в динамике показателей «слухового возраста» детей с нарушением слуха в возрасте до 3-х лет.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Королёва И. В. Диагностика и коррекция нарушений слуховой функции у детей раннего возраста. СПб. : Каро, 2005. 288 с.
2. Эльконин Д. Б. Возрастные возможности усвоения знаний/ Д.Б. Эльконин, В. В. Давыдов. М.: Просвещение, 1966. 443с.
3. Яни П. А. Воспитание и обучение глухого ребёнка. Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Пер. с нем. Л. Н. Родченко, Н. М. Назаровой. М.: Академия, 2003. 248 с.

УДК 376:159.92

Міщенко М.С.,
Київський університет імені Бориса Грінченка
Науковий керівник :
кандидат психологічних наук, доцент **О.П.Таран**

МОТИВАЦІЯ ДО ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

У статті розкривається проблема мотивації до подолання мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку. Автори пропонують її рішення шляхом створення комплексної програми

розвитку, спрямованої на підвищення мотивації до подолання мовленнєвих порушень та введення її в процес корекції мовлення.

Ключові слова: мовленнєва мотивація, мотивація до подолання мовленнєвих порушень, загальний недорозвиток мовлення, діти старшого дошкільного віку.

The article reveals the problem of motivation to overcome speech disorders in children of the senior preschool age. The authors propose its solution by creating a comprehensive program of development aimed at increasing motivation to overcome speech disorders and implementing it into the speech therapy sessions.

Key words: speech motivation, motivation to overcome speech disorders, communicative competence, delayed speech development, children of senior preschool age.

Постановка проблеми. Спілкування є одним з перших видів діяльності дитини. Це універсальна умова розвитку особистості в дошкільному віці. У процесі спілкування дитина пізнає цілісний соціальний, предметний і природний світ, його різноманітність, формує і розкриває свій внутрішній світ, свій образ Я, будучи, при цьому, активним суб'єктом взаємодії.

Аналіз досліджень і публікацій. Мовленнєва готовність дітей до школи досліджувалася вченими різних країн (Л. Айдарова, А. Арушанова, Г. Белякова, А. Богуш, М. Вашуленко, Л. Калмикова, А. Маркова, Ф. Сохін, С. Струнина, О. Ушакова, Н. Шиліна, Д. Ельконін та ін.). Вони акцентували, що одне з провідних місць у формуванні готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі займає мовленнєвий розвиток дітей, зокрема чисте і правильне мовлення, багатий словник, вміння вільно спілкуватися з однолітками і дорослими, зі знайомими і незнайомими співрозмовниками; проявляти ініціативу у відповідних комунікативних ситуаціях [1, с. 93].

Відомо, що для реалізації будь-якої діяльності, в тому числі і мовленнєвої, людині необхідна мотивація, яка виступає провідним фактором регуляції активності особистості, її діяльності та поведінки. Мотивація мовленнєвої діяльності і механізми її становлення у дітей дошкільного віку різних нозологій вивчалися в працях В. Асеева, Н. Бабич, Л. Божович, В. Вілюнас, І. Зимньої, Е. Ільїної, В. Кобильченко, О. Козлової, А. Леонтьєва, М. Лісіної, І. Омельченко та ін. [2].

Для дослідників безперечним є положення про те, що мотивація мовлення визначає якісні особливості мовленнєвих висловлювань, забезпечує успішність мовленнєвої діяльності та досягнення високого рівня її розвитку. Розвиток мотиваційної сфери у дитини, як зазначає Л. Божович, грає також важливу роль для успішної навчальної діяльності. Наявність у дитини позитивних мотивів для хорошого виконання

пропонованих вимог, змушує її проявляти активність у відборі і запам'ятовуванні необхідної інформації [3].

Ряд досліджень присвячений проблемам корекції і розвитку мовлення дітей з порушеннями розвитку. Традиційно вчені приділяють багато уваги питанням обсягу, характеру і якості мовленнєвих навичок, знань, які повинні бути засвоєні дітьми даної категорії. Однак такий найважливіший компонент діяльності, як мотивація, загальноновизнаний усіма дослідниками як її «мотор» (А. Леонтьєв), виявляється за межами детального аналізу фахівців. Тим часом, саме питання мотивації згадується в роботах О. Алмазової, Т. Візель, Ж. Глозман, Р. Левіної, Г. Чиркіної, Т. Філічевої. Це свідчить про актуальність вивчення проблеми мотивації дітей з порушеннями мовлення. Разом з тим, відзначається, що недоліки мотивації мають ключове значення в психологічній структурі дефекту. Ігнорування цих недоліків призводить до застосування неефективних методів і прийомів корекційної роботи [5].

Мета статті полягає в тому, щоб обґрунтувати, дослідити та довести важливість мотивації до подолання мовленнєвих порушень у процесі корекції мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

Виклад основного матеріалу. Шляхи реалізації нашого дослідження бачимо в міжгалузевому аналізі спеціальної педагогічної і психологічної літератури. Для емпіричного дослідження було обрано і адаптовані методики «Коректурна проба» і кубики Коса – навизначення вольових компонентів, була використана експериментальна бесіда за Н. Гуткіною і перевірка навчальної мотивації за М. Гінзбургом. Основний етап дослідження був орієнтований на отримання відомостей про особливості мотивації до подолання мовленнєвих порушень у дітей із ЗНМ та з нормотиповим розвитком. Вони дозволили найбільш точно дослідити особливості мовленнєвої мотивації в цілому та мотивації до подолання мовленнєвих порушень зокрема.

Наше дослідження ґрунтується на ідеї про ієрархію мотивів А. Маслоу, саме тому процес формування мотивації до подолання мовленнєвого порушення, на нашу думку, залежить від сформованості довільної уваги, рівня домагань, усвідомлення потреби та прагнення до самовдосконалення. Недостатній розвиток хоча б одного з них спричиняє ситуації утрудненої комунікації або/та виникнення порушень писемного мовлення. Так у ході дослідження нами виявлено, що у старших дошкільників із ЗНМ довільність та рівень домагань сформовані переважно на низькому рівні, тоді як у дітей з нормотиповим розвитком на достатньому (Рис 1.), що статистично підтверджено t-критерієм Стьюдента на рівні значимості $p \leq 0,001$.

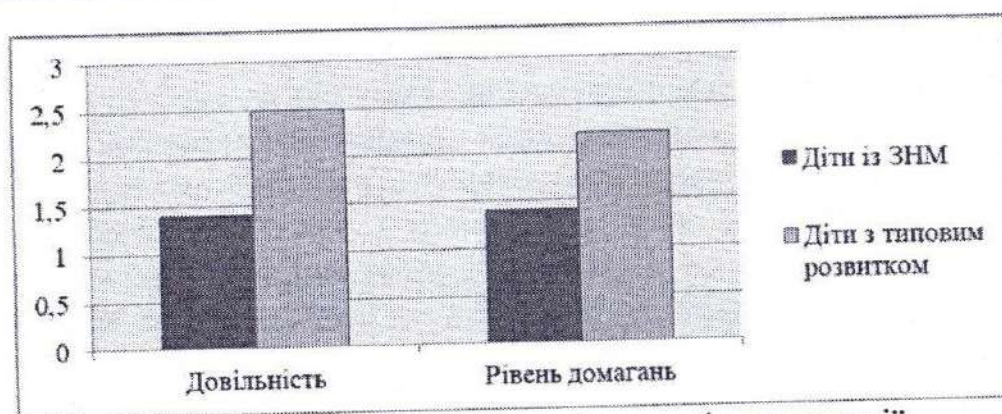

Рис. 1. Стан сформованості аспектів мотивації у дітей старшого дошкільного віку

Отже, важливим способом формування мотивації до подолання мовленнєвих порушень у дітей з загальним недорозвитком мовлення є розробка комплексної програми з формування мотивації. Вона дозволить активізувати наявні і сформувати потрібні компоненти у старших дошкільників із ЗНМ, які дадуть можливість реалізувати їм свій потенціал у новому освітньому просторі. А це є запорукою успішної адаптації в соціумі.

У ході формувального експерименту було апробовано комплексну програму формування мотивації до подолання мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III-IV рівнів. Структура програми складається із трьох блоків, які відповідають трьом особистісним рівням: «Хочу!» (довільність), «Можу!» (рівень домагань) та «Дію!» (потреба в самовдосконаленні) і будуть працювати за принципом ієрархії (без пропрацювання першого блоку, перехід до наступного не можливий).

Змістове наповнення кожного розділу враховує психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. Кожен розділ програми містить психокорекційний зміст, що апелює до актуальних сфер старшого дошкільника.

Узагальнені результати формувального експерименту свідчать про те, що переважна більшість дітей зазначеної категорії показала позитивну динаміку розвитку компонентів мотивації до подолання мовленнєвих порушень таких як, довільність, усвідомлення потреби до подолання мовленнєвого порушення та бажання до самовдосконалення. Аспект мотивації до подолання мовленнєвих порушень, рівень домагань, значимо підвищився з низького до достатнього рівня, що доведено t-критерієм Стьюдента на рівні значимості $p \leq 0,05$.

Таким чином, після проведення формувального експерименту стосовно сформованості рівня домагань з'явився високий рівень у (10%) дітей, покращились результати на середньому рівні (60%) та менша частина дітей залишилася на низькому рівні (30%). Також, значно

поліпшилась концентрація та стійкість уваги, довільна регуляція поведінки відбувалася довше, ніж зазвичай, стомлюваність наступала не так швидко, що говорить про загальне покращення такого показника, як довільність. Відбулося підвищення показників за критеріями сформованості усвідомлення потреби до подолання мовленнєвого порушення та бажання до самовдосконалення. Вагомим доказом ефективності формульованого експерименту є здійснення кореляційного аналізу за Пірсоном у ході якого виявлено тісні прямі взаємозв'язки між всіма аспектами мотивації до подолання мовленнєвих порушень у старших дошкільників із загальним недорозвитком мовлення на рівні значимості $p \leq 0,05-0,001$. Такі результати вказують на формування у дітей із ЗНМ мотивації до подолання мовленнєвих порушень, як цілісного утворення.

Висновки. Нами запропоновано модель поняття мотивація до подолання мовленнєвих порушень у дітей із ЗНМ, що ґрунтується на ідеї А. Маслоу, щодо ієрархії потреб та складається з чотирьох аспектів: довільної уваги, рівня домагань, усвідомлення потреби та прагнення до самовдосконалення. У ході дослідження виявлено низький рівень сформованості довільності та рівня домагань у дітей із ЗНМ, що негативно може впливати на їх мотивацію до подолання порушень мовлення. Розроблення та впровадження комплексної програми з формування мотивації до подолання мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ доведено її ефективність через підвищення рівня сформованості досліджуваних аспектів мотивації та формування мотивації до подолання мовленнєвого порушення як цілісного утворення, що доводить доцільність запропонованої нами теоретичної моделі.

Перспектива дослідження полягає у подальшому вдосконаленні теоретико-методичних аспектів проблеми мотивації до подолання порушень мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення та їх впровадженням у психолого-педагогічну практику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Савинова Н.В. Коррекции речи детей как условие успешного обучения в школе / Н.В. Савинова // Сборник научных трудов. Педагогические науки. Выпуск 51. – Херсон: Издательство ХГУ, 2009. – С.93-96.
2. Пахолкова М.В. Особенности мотивации речевой деятельности у дошкольников с общим недоразвитием речи / М.В. Пахолкова, Т.В. Захарова // Материалы VII Международной студенческой электронной научной конференции «Студенческий научный форум». – 2015. – 63 с.